

OARE CE FORMULĂ SĂ AIBĂ OXIGENUL NECESAR TEATRULUI ROMÂNESC?

(I)

Lumea teatrului românesc intră în reorganizare. Cel puțin așa preconizează Ordinul 77, dat de ministrul culturii (și elaborat de Direcția Teatrelor), prin care se încearcă reglementarea... haosului. Se știe, nu are rost să mai insistăm pe această temă, haosul nu poate fi ordonat. Am vrut să aflăm ce gândesc specialiștii: directori de teatre, regizori, personalități importante ale vieții noastre teatrale. Iată întrebările la care au încercat să răspundă:

• Ce părere aveți despre utilitatea și rolul acestui Ordin al ministrului culturii? • În cât timp vedeți posibilă aplicarea lui?

• Cum nu există pădure fără uscături, mai sînt și în teatre actori doar cu numele (figurînd însă pe statele de plată). Vi se pare corect? • Vom avea trupe mai mici sau teatre mai puține?

• Teatrul poate trăi din resurse proprii sau are nevoie de sprijin financiar din partea statului?

CRISTIAN HADJI-CULEA
regizor, directorul Direcției teatrelor din Ministerul Culturii:

După emiterea acestui "Ordin al ministrului" urmează perioada semnării contractelor - pe de o parte, între noi și directorii instituțiilor direct subordonate nouă, pe de altă parte, între inspectoratele de cultură și instituțiile subordonate lor. Prin aceste contracte se stabilește, negociat - deci de comun acord - strategia fiecărui teatru pe o perioadă de trei ani, însă nu cred că vom reuși să fim atât de... nemți încît să avem de la început și un repertoriu pe această perioadă, pentru că asta presupune contracte cu regizori care să știe ce vor face în următorii trei ani; dar ordinul a apărut tocmai pentru a îndruma și îndemna teatrele la ritmicitate, la clarificare. Mi se pare normal ca numărul de spectacole să acopere, în principiu, toate zilele în care teatrul respectiv are sala (în cazul în care acesta o împarte cu alte instituții de spectacol), cum mi se pare normal să existe o cadență susținută a premierelor în toate teatrele, lucru pentru care, de altfel, se și dau bani...

Directorul își "asumă", astfel, și colectivul. Deci, trebuie să precizeze ce face fiecare din ei, să negocieze cu fiecare sarcinile pe care le are acela

în teatru. Mi se pare inadmisibil să mai existe actori care nu joacă - și nu o lună-două, ci ani întregi... O să fiu foarte dur și o s-o spun foarte cinstit: nu putem face protecție socială din salariu, de această protecție se ocupă alt minister - al Muncii și Protecției Sociale. Noi trebuie să găsim acel manageri care să pună cît mai mulți oameni la lucru efectiv, iar rezultatul, fiind vorba de teatru, să fie un eveniment. Dar nu pot obliga pe nimeni să-și asume oameni care de-a lungul anilor nu au fost distribuiți de nici un regizor (nici al teatrului, nici din afară). El, primii, ar trebui să se gîndească la locul lor în teatru. Și cred că nu trebuie să plîngem pe umărul nimănui. Dacă el nu-și pun problema, nu și-au pus-o ani de zile și refuză s-o facă și acum - nu văd ce se mai poate adăuga!...

NICOLAE SCARLAT -
regizor, directorul Teatrului Tineretului din Piatra Neamț:

Acest Ordin 77 este cît se poate de bine intenționat. Din păcate, însă, nu este susținut sau este chiar contrazis de legislația încă în vigoare. Practic, această fază de reorganizare nu începe astăzi; traversăm de doi ani perioada de reorganizare și, ca în toate domeniile vieții noastre, ne lzbim de persistența vechilor legi care nu au apucat încă să fie înlocuite. Faptul că bugetele teatrelor continuă să fie dimensionate mai mult în funcție de schemele existente este evident; deci, teama de a produce șomaj sub orice formă îi face pe cei de care depind destinele economiei să ezite și să amîne orice dispoziție care ar ușura acest proces de revitalizare.

Nicăieri în lume nu există cultură fără subvenție din banul public. Dar felul în care este girată acum, la noi, această subvenție, este mizerabil. Și nu din pricina Ministerului Culturii! El încearcă să stabilească noi criterii, dar nu poate face nimic concret din tot ce intenționează fără acordul Ministerului Muncii sau al Finanțelor. Criteriile, însă, nu numai că nu sînt corelate și sincrone, dar la nivelul executivului continuă să existe opinii contradictorii în această privință. Însuși faptul că bugetul României acordă nimic virgulă ceva culturii spune suficient...

ALEXANDRU DABIJA -
regizor, directorul Teatrului "Odeon":

Ordinul se constituie într-o

încercare timidă de a... face ordine, de a propune un început de drum, pe care însă nimeni nu se încumetă să păsească, deși el este foarte simplu. Între noi discutînd, calea ar fi următoarea: desființarea teatrelor pentru 24 de ore și instituirea unui concurs, a doua zi, pentru ocuparea unor posturi. Nefăcîndu-se acest lucru, totul devine o suită de păcăleli care vor lăsa urme adînci în oameni. Exact cum este peste tot!... Baza de la care se pornește este sărăcia. Or, nu poți să faci ordine în sărăcie. Poți doar să cîrpești, să tot cîrpești un lucru... Și atît! Am un tricou nenorocit și un pantalon jerpelit și mi se cere să fac rapid din ele un frac. El, nu se poate, e limpede! Totul trebuie pornit de la nivelul financiar, or dacă acest nivel - de austeritate, deci de sărăcie - ar fi recunoscut și afirmat răspicat, în momentul ăsta ar trebui ca, automat, acești mastodonți de model sovietic curat să fie desființați. Nu putem cîrpi în continuare, cu speranța fracului de... poimîine.

E obligatoriu ca teatrul să fie subvenționat de către stat și va fi necesar să ținem cu dinții de această idee. Dar ar fi utopic și ipocrit să susținem că statul trebuie să subvenționeze cele vreo 42 de teatre existente în România la ora de față. O țară mică și săracă - mă refer cel puțin la potențialul financiar - nu-și poate permite să subvenționeze (ca Germania!) 40-50 de teatre. Pînă nu desființăm jumătate, orice discuție este de prisos. Utilitatea unei instituții teatrale n-o înțeleg în afara unui gînd artistic; și dacă acest gînd n-a fost demonstrat de 20-30 de ani... Teatrul nostru - "Odeon" - are 55 de actori! Nici Comedia Franceză nu are atîția. Or, din 55 numai vreo 20 sînt valabili. De balast se poate scăpa foarte ușor: dîndu-i afară. Dar problema nu e simplă deloc atîta timp cît nu e soluționată asistența socială. Solidaritate de breasle există. Și apoi, sînt oameni care nu au nici o vină că au practicat toată viața o meserie care nu era pentru ei. Să-i lași acum pur și simplu pe drumuri e criminal! E drept, e o meserie în care se lucrează foarte mult cu afectul, deci nu poate fi privită pur și simplu financiar sau administrativ; chiar ca politică culturală, problema nu e simplă deloc. Nu prevăd o dare afară masivă din teatru. Sînt zeci de actori în țară care chiar nu au de lucru. Ar trebui centralizată această situație; este necesară o preocupare continuă din partea funcționarilor culturali, dar nu la modul acesta: să dea ordine, după care să se simtă absolviți de responsabilități...

TEATRUL ROMÂNESC ȘI ECONOMIA DE PIAȚĂ

SILVIU PURCĂRETE - regizor (opinii exprimate înainte de a fi numit director la "Bulandra"):

Ce va aduce NOU? Asta depinde de cum va fi aplicat. Și nu cred că va putea fi aplicat efectiv, în profunzime și imediat, pentru că ... românii simțim! Și buni la inimă. În orice caz, acest ordin cred că este un prim pas către normalitate. Adică, un posibil instrument în mina acelora (cred - puțini la număr) care vor avea inițiativă și forță de creație, impunându-și un program artistic, unul administrativ chiar.

Despre actorii care nu sînt folosiți potsă vă spun că în general ei nu apar în distribuțiile noastre pentru că sînt foarte slabi sau mediocri. Știu că acest ordin a provocat furtuni în sufletul și-n masa acelora dintre actori pentru care idealul este schema și poziția în schemă. Din păcate, în ultimele decenii s-a instalat acest idol în teatre; repet, pentru mediocri! Pentru aceștia contează nu dacă și ce joacă, ci să fie cît mai bine "încadrați" în schemă. Pentru actorii buni sau pentru cei utili (care nu sînt stele, dar sînt foarte utili) nu cred că vor fi probleme; însă pentru cei veleitari, care și-au cîștigat prin patru ani de instituit dreptul la eternitate într-un teatru, dreptul de a-și pune murăturile în lîniște, pentru ei va fi mai complicat.

Într-o primă fază mă îndoiesc că vor exista situații concrete, pentru că nu văd acel conducător de teatru care să albe în acest moment un gînd atît de precis încît să spulbere structura unei trupe închistate. Fiecare teatru are balast; peste tot există un mic nucleu distructiv. Într-o primă fază probabil că se va reuși distrugerea acestor mici culbare malefice. Asta nu va atinge în nici un caz masa actorilor, nu cred că va duce la apariția unor cohorte de artiști flămînzi, care să se tîrască infometați pe străzi, cu copiii după ei. Dacă un inginer e nevoit să-și schimbe la un moment dat meseria pentru a supraviețui, nu văd de ce un actor mediu să nu accepte ideea că și el se poate face ospătar sau altceva pentru care are vocație.

DAN MICU - regizor, directorul Teatrului Mic:

Semnarea acestui contract, în cazul nostru, se realizează cu Primăria. Însă Ordinul, în maniera în care este formulat acum și extras din vîltoarea (care este deocamdată vîltoare...!) Legea a teatrelor, are o zonă de neclaritate. Cred că ne-am înșela cu toții foarte tare și am da dovadă de lipsă

de luciditate dacă am spune că nu e nevoie de reorganizarea administrativă a instituțiilor de spectacol; aceste organisme trebuie regîndite, fără îndoială. Sigur că teatrele se plîng de mai mulți ani de supraaglomerare cu personal artistic și neartistic de toate soiurile, cu grade diferite de oboseală sau de implicare; pe de-o parte au fost realizări extraordinare, pe de altă parte, o lenevire absolut îngrijorătoare.

Neclaritatea Ordinului și, cred eu, imposibilitatea aplicării lui imediate în forma de acum în de faptul că prevederile lui se bat cap în cap cu alte prevederi, mai vechi, ale Ministerului Muncii, cu niște legi sindicale: există încă acele contracte pe o perioadă nedeterminată! Întîi trebuie lămurit dacă există vreo diferență între "nedeterminat" sau "pe viață" (?); din cîte am înțeles, nu va fi vorba despre dizolvarea temporară a structurilor instituționale - nici măcar pentru 24 de ore - și despre reinventarea lor, apoi, pe baza unor negocieri. Nu! Ci, pur și simplu, despre adăugarea la contractele acestea foarte cludate - dar tot pe atît de umaniste -, pe o perioadă nedeterminată, a unor suplimente de precizări (ca sarcini artistice): pe de o parte se desființează normele - care erau o mare păcăleală, deoarece nu puteau fi îndeplinite -, dar, pe de altă parte, aglomerația aceasta de personal (la noi sînt 44 de actori) va face imposibilă folosirea lor pe perioadele indicate de Ordinul 77. Chiar dacă ar fi, în trei stagii, 20 de premiere, este greu de crezut că actorii vor juca printr-o rotație formală (ceea ce ar fi stupid!), numai de dragul de a-și îndeplini aceste sarcini stabilite prin angajament. Vorbeați despre renunțarea la o parte din actori? Fără îndoială că eu n-aș fi în stare de asemenea gest. Cred că aplicarea acestei legi presupune o coordonare și o anumită colaborare între teatrele din Capitală; cea mai mare parte a artiștilor (actori, regizori, scenografi etc.) care sînt angajați, poate întîmplător, în anumite teatre, și-ar găsi locul în altele, prin contract și negociere, pe o anumită perioadă de timp. Deocamdată, din fericire sau din nefericire, sîntem toți legați de gîle și toată lumea își apără cu disperare un loc, deși poate nu cel potrivit ori convenit. Deci, normală ar fi o colaborare între directorii teatrelor, între regizori. Există chiar o propunere (îmi aparține) de a începe această "cooperativă morală" între directorii teatrelor: să încercăm, adică, să gospodărim - Doamne, ce expresie urîtă! - toate

talentele, toate hărnicile din instituțiile noastre, ajutîndu-le să se împlinească fiecare mai bine; pe de altă parte, sigur, viața poate fi ajutată. Eu cred că se va găsi modalitatea de a păstra astfel pe toată lumea, de a-l ajuta să fie mai harnici, mai elastici în gîndire, mai activi față de profesie; nu de a-l elimina!

La finalul primei părți a anchetei noastre, în loc de concluzii :

● **CRISTIAN HADJI-CULEA:** Mi se pare normal să plec de la premisa că fiecare om vrea să muncească bine și foarte bine și atunci trebuie să-l creez cadrul pentru aceasta. Sînt locuri - precum Ministerul Finanțelor - unde se gîndește exact invers: că vrem să furăm sau să înșelăm și atunci cadrul se creează pornindu-se de la această premisă. Cred că e necesară flexibilitatea; deocamdată nu există cadrul legal! ● **ALEXANDRU DABIJA:** Nu e vina actorilor că au aparținut unor instituții-mamut care, ele însele, sînt total anacronice. Teatrul pe care-l conduc eu, chiar încluiat, costă atît de mult încît statul nu-și poate permite să-l întrețină. Va trebui să ținem cu dinții de subvenții. Ordinul 77 mi se pare un transfer de responsabilitate: v-am dat legea, faceți voi acum ce vreți cu ea. Ei, nu-l chiar așa! ● **SILVIU PURCĂRETE:** Eu cred că ministerele și oricine care poate să încurajeze acele locuri mai vitale trebuie s-o facă; sprijinindu-le prin sponsorizări, prin subscripții publice, prin furturi chiar - onorabile, fiind în slujba teatrului!... Și, oricum, subvenția, cită este, să nu mai fie distribuită așa, pîrîntește... Sigur că bugetele sînt mici, pentru că mică e patria în puteri! ● **DAN MICU:** Nu există deocamdată nici un sistem de protecție socială a actorilor. Nu există cămine pe lîngă teatre, deci circulația actorilor (care au casă, familie) dintr-un oraș în altul este imposibilă. ● **NICOLAE SCARLAT:** Criteriile... bugetare nu sînt în funcție de valoarea instituției sau în funcție de valoarea producției. Nimic mai greșit decît această alocare după schema de funcțiuni. Iar reflexul oricărui conducător de instituție este acela de a-și umfla cît mai mult schema, pentru a obține fonduri cît mai mari.

■ Anchetă realizată de
OLIVIA ȘIREANU-CHIRVASIU